

Anna Polańska

Biblioteka i Archiwum
Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku
Instytut Historii Sztuki
Uniwersytetu Gdańskiego
e-mail: anna.polanska@asp.gda.pl

Zbiory fotograficzne przechowywane w Bibliotece i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku – historia przypadków związanych z ochroną i opracowaniem cyfrowych kopii oraz udostępnianiem ich w internecie

Abstrakt: W zbiorach Biblioteki i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku znajdują się m.in. kolekcje fotografii zarówno w postaci cyfrowej, jak i analogowej. Ze względu na charakter zbiorów, które dotyczą historii szkoły, również tej najnowszej, można zaliczyć je do dziedzictwa kulturowego. Te cenne zasoby wymagają ochrony z poszanowaniem prawa do ich udostępniania. Jedną z form ochrony zbiorów analogowych jest tworzenie cyfrowych zapisów zdjęć, w wyniku których powstają bazy danych, a te z kolei również wymagają zabezpieczeń, zarządzania nimi oraz tworzenia właściwych opisów. Przedstawione w artykule działania pracowników Biblioteki i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku na rzecz ochrony zbiorów fotograficznych mają pokazać, w jaki sposób można wykorzystać efekty procesu cyfryzacji zdjęć, a za pomocą internetu dotrzeć do szerszego grona odbiorców.

Słowa kluczowe: Archiwum fotografii Akademii Sztuk Pięknych. Biblioteki szkół artystycznych. Cyfryzacja. Dziedzictwo kulturowe. Metadane. Ochrona zbiorów. Pliki master. Zbiory fotograficzne. Zbrojownia Sztuki

Biblioteka i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku (dalej: Biblioteka i Archiwum) sprawuje opiekę m.in. nad zbiorami fotograficznymi. Celowo nie używam słów „posiada”, „przechowuje”, „gro-

madzi”, by zwrócić uwagę na to, że zbiory Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku (dalej: ASP) są częścią polskiego dziedzictwa, a tym samym wymagają należytej ochrony. Już w *Raporcie o digitalizacji dóbr kultury* z 2009 r. czytamy:

Digitalizacja i długookresowe przechowywanie zasobów cyfrowych jest jednym z czynników rozwoju współczesnego społeczeństwa informacyjnego. Tworzenie kopii cyfrowych polskiego dziedzictwa narodowego jest jednym z najważniejszych warunków zachowania go dla przyszłych pokoleń. Jednocześnie umożliwi zaprezentowanie kultury polskiej w światowych zasobach internetowych (*Raport*, 2009, s. 65).

W lutym 2017 r. Biblioteka ASP w Gdańsku (dalej: Biblioteka) została połączona z ogólnouczelnianym Archiwum. W strukturach jednostki znalazło się Archiwum fotografii ASP, które zawiera m.in. zbiory fotografii od 1945 r. związane z historią Uczelni, zdjęcia będące wynikiem przeprowadzonej w 2012 r. inwentaryzacji dzieł sztuki znajdujących się w budynkach ASP w Gdańsku, a także dokumentację bieżących wydarzeń. Dodatkowo ASP jest w posiadaniu fotografii należących do spuścizny po artystach i pedagogach Uczelni.

Zgodnie z ustawą dotyczącą bibliotek (*Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r.*) oraz przepisami odnoszącymi się do archiwów (*Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r.*) cele Biblioteki, oprócz gromadzenia i przechowywania, obejmują udostępnianie fotografii przy zachowaniu ich bezpieczeństwa, z poszanowaniem praw autorskich (*Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r.*; *Ustawa z dnia 11 września 2015 r.*). Częstym rozwiązaniem prowadzącym do jednego z etapów ochrony kolekcji jest opracowywanie cyfrowe najcenniejszych zasobów. Dzięki temu likwiduje się utrudnienia w dostępie do zbiorów, a także ułatwia korzystanie z nich.

Cyfryzacja stała się powszechna, ale czy jest prowadzona w przemyślany, kompleksowy i rzetelny sposób? Czy instytucje podejmujące trud związany z nadawaniem swoim zbiorom formy cyfrowej w pełni chronią i zabezpieczają dane elektroniczne? I czy jesteśmy w stanie dotrzeć z takimi zbiorami do społeczeństwa? Posiadanie cyfrowych wersji jest wygodne dla pracowników instytucji oraz użytkowników danych zasobów. Stworzenie właściwych cyfrowych kopii zdjęć wraz z przygotowaniem odpowiednich dla tego typu dokumentów metadanych ułatwi odnalezienie poszukiwanego obiektu. Dobrze, jeśli efekty takich działań mogą trafić do szerszego grona odbiorców, chociażby za pomocą internetu.

W przypadku biblioteki online stosowanie metadanych schematu Dublin Core (*Dublin*) pozwala na stworzenie kompletnego opisu dokumentu elektronicznego. Wykorzystując 15 pól zwanych atrybutami, można sporządzić metadane formalne i rzeczowe, a także podać stan prawny obiektu. Standard Dublin Core porządkuje informacje w taki sposób, że są one przyjazne dla użytkownika zasobów internetowych – przede wszystkim przez stosowanie słów kluczowych i swobodnych opisów. Wnikliwej charakterystyki schematu Dublin Core i aspektów wykorzystania metadanych przy umieszczaniu zdjęć w bibliotekach cyfrowych dokonały Maria Miller i Małgorzata Wornbard (2009), omawiając m.in. wszystkie atrybuty używane przy opisie zdjęcia w postaci cyfrowej. Autorki słusznie zauważyły, że brak warstwy tekstowej przy obiektach ikonograficznych może rodzić trudności w sporządzeniu rzetelnego opisu. Istotny będzie tu czynnik ludzki; bez merytorycznego przygotowania trudno stworzyć pełny opis formalno-rzeczowy. Brak właściwych metadanych obiektu spowoduje problemy w dotarciu do źródła i poszukiwanych informacji.

Ochrona zdjęcia poprzez zapis cyfrowy i zamieszczanie danych w internecie wiąże się z pokonywaniem barier, a także reklamą samej instytucji. Dla czytelnika barierą może okazać się odległość z miejsca zamieszkania do biblioteki. Z kolei dla bibliotekarza barierą może być obawa przed kradzieżą lub zniszczeniem cennych zbiorów, prowadząca do ograniczeń w użytkowaniu zasobów. Zamykanie dostępu do zbiorów kłóci się z ideą powszechnego udostępniania dobra wspólnego, którym zarządzają państwowe instytucje. Udostępnianie cyfrowych wersji obiektów niesie wiele korzyści dla obu stron.

Proces cyfryzacji łączy się z powstawaniem baz danych. Według Ryszarda W. Kluszczyńskiego bazy danych to „zbiór informacji zapisanych w ściśle określony sposób w strukturach odpowiadających założonemu modelowi danych, wraz z wyspecjalizowanym programem komputerowym służącym do gromadzenia i przetwarzania informacji” (Kluszczyński, 2010, s. 237). Osobną sprawą są pliki master opisane w artykule Aleksandra Radwańskiego (2014). Stanowią one podstawę do tworzenia zremasterowanych wersji, które udostępniamy w internecie. Kopie najczęściej mają być miłe dla oka, przyciągać oglądających, stanowić punkt wyjścia do dalszych badań itp. Natomiast pliki master wymagają właściwej ochrony i zarządzania nimi. A. Radwański podkreśla ich wagę jako plików źródłowych, a tym samym bardziej atrakcyjnych, bo zawierających pierwotne elementy w procesie cyfryzacji (Radwański, 2014). Warto zastanowić się nad utworzeniem stanowiska kuratora danych cyfrowych (Patela, Piwko-Łętek, Sadlik, 2014). Osoba

taka zarządzałyby informacjami cyfrowymi i chroniła je od strony techniczno-technologicznej i merytorycznej od momentu ich utworzenia (Patela, Piwko-Łętek, Sadlik, 2014). Byłabym ostrożna, czy należy prezentować pliki master, nawet w sytuacji, gdy powstały za publiczne pieniądze. Moim zdaniem nie ma potrzeby ich udostępniania chociażby ze względów technicznych, wymagających właściwego zaplecza, co ponownie wiąże się m.in. z dużymi kosztami. Oczywiście pliki master powinny być należycie zabezpieczone i opracowane, tak by w dowolnym momencie mogły zostać udostępnione. Zdecydowanie opowiadam się za kuratorstwem i tworzeniem prawdziwych i rzetelnych opisów wraz z inwentarzem. Instytucje pronaukowe, prokulturowe, a do takich należy m.in. Biblioteka ASP, starają się dbać o dziedzictwo naszego kraju. Uważam, że nie należy reglamentować dostępu do własnej kultury, a zarazem trzeba dbać o to, co wyróżnia daną instytucję od innych.

Jedną z pierwszych prób ochrony zbiorów fotograficznych, podjętą jeszcze przez Bibliotekę, było włączenie do projektu *Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej (Pomorska)* prac związanych z cyfrowym opracowaniem pozytywów i negatywów dotyczących historii szkoły. Wiedząc, że zbiór nie został w żaden sposób poddany inwentaryzacji, nie jest też dostępny dla innych, pracownicy Biblioteki w porozumieniu z władzami Uczelni rozpoczęli przygotowania do procesu cyfryzacji. Efektem końcowym miało być stworzenie kolekcji zdjęć w bibliotece internetowej. Zbiór fotografii archiwalnych ASP w Gdańsku liczył wówczas ponad 10 000 obiektów (Giziński, 2014, s. 2). Najstarsze pochodzą z początków powstawania życia artystycznego na Wybrzeżu po 1945 r. Na uwagę zasługują zdjęcia przedstawiające odbudowę gdańskiej starówki, wizytę artystów podczas budowy Portu Północnego w Gdańsku w 1972 r., wybory rektora z 1980 r., strajk pracowników ASP w Gdańsku z 1981 r., przeglądy semestralne, wystawy, inauguracje, portrety pedagogów. Archiwista Uczelni Piotr Giziński skomentował to następująco: „Fotografie są doskonałym źródłem do badań nad kulturą akademicką w czasach PRL, modą, historią ASP, a także nad rozwojem sztuki współczesnej” (Giziński, 2014, s. 3). Zbiory fotograficzne przechowywano w Pracowni Fotografii. Pieczę nad nimi sprawował wieloletni pedagog ASP, artysta fotografik Witold Węgrzyn. Zdjęcia pozytywowe i negatywowe były zabezpieczone przed fizycznym zniszczeniem, ale nie zinwentaryzowane, bez kopii na cyfrowych nośnikach. Nadanie fotografiom formy cyfrowej stanowiło część większego projektu, który zakładał umieszczenie w bibliotece cyfrowej księgozbioru Biblioteki sprzed 1945 r. Nieposiadającym wówczas doświadczenia w tym względzie pracownikom Biblioteki wydawało się, że największym problemem będzie umieszczenie

zdjęć w internecie z zachowaniem praw autorskich i podaniem pełnych danych opisowych. Przypadek sprawił, że pliki master nie zostały należycie ochronione. Dysk zewnętrzny, na którym dokonywano zapisu, uległ uszkodzeniu. Niestety, nie były wtedy tworzone równoległe kopie, co poskutkowało utratą danych. Podobny los spotkał część plików master dotyczących książek. Odzyskanie cyfrowego zapisu wiązało się z dużymi kosztami, należało dokonać wyboru. W projekcie *Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej* na ówczesnym etapie priorytetem były książki.

Na skutek splotu okoliczności, takich jak odejście na emeryturę opiekuna zbiorów W. Węgrzyna oraz przejęcie odpowiedzialności za zbiory przez Kanclerza ASP w Gdańsku, fotografie trafiły pod bezpośrednią kuratelę archiwisty P. Gizińskiego, który w 2014 r. rozpoczął mozolny proces inwentaryzacji i nadawania zasobowi postaci cyfrowej. Postanowiono tworzyć skany w formacie JPG, tak by nie zajmowały dużo miejsca na dyskach, ale jednocześnie po obróbce graficznej mogły być prezentowane na stronie internetowej ASP. Inwentarz miał ułatwić systematyzację i dostęp do obiektów. Największy problem stanowiło sporządzenie dokładnych opisów zdjęć. Zwrócono się o pomoc m.in. do W. Węgrzyna – pracownika Uczelni od końca lat sześćdziesiątych XX w. i autora większości fotografii. Liczono również na to, że po opublikowaniu zdjęć w internecie będą zgłaszać się osoby posiadające informacje na ich temat. Prace nad zbiorem trwają do dziś, ale już w strukturach Biblioteki i Archiwum, gdzie utworzono Archiwum fotografii ASP. Trafiają tu również zdjęcia dokumentujące bieżące wydarzenia, w które zaangażowana jest Akademia. Połączenie Biblioteki i Archiwum w jedną strukturę organizacyjną pozwoliło na większą swobodę w zarządzaniu zbiorami fotograficznymi. Tym samym bibliotekarze, hołdując zasadom gromadzenia, opracowania, udostępniania i zabezpieczania, realizują główne zadania bibliotek.

W Archiwum fotografii ASP znajduje się także dokumentacja dzieł sztuki będących na wyposażeniu szkoły. W 2012 r. na polecenie władz Uczelni pracownicy Biblioteki w okresie letnim wykonywali inwentaryzację obiektów ruchomych. Dokumentacja fotograficzna stała się bazą do realizacji zadań o charakterze naukowym i kulturowym. Zebrany materiał fotograficzny wraz z inwentarzem jest wykorzystywany podczas organizowania wystaw, tworzenia projektów oraz jako element ikonograficzny publikacji. Na przykład ogromna część wykonanych ówczesnie zdjęć posłużyła do konstruowanego obecnie portalu Zbrojownia Sztuki, redagowanego przez pracowników Biblioteki i Archiwum, którego celem jest m.in. edukacja oraz popularyzacja sztuki i kultury (rys. 1).

O Zbrojowni Sztuki

Wystawy
Kartka z kalendarza
Galerie
Alma Mater
Osoby
FilMOTEKA
Publikacje
Projekty

We współczesnym świecie historyczna funkcja Wielkiej Zbrojowni otrzymuje nowe konteksty stając się Zbrojownią Sztuki.

Dla szerokiego kręgu odbiorców – mieszkańców Gdańska i gości miasta – chce zaoferować aktywny arsenał wiedzy, przyciągnąć ich uwagę i zaspokoić ambicje w zakresie edukowania i popularyzacji sztuki i kultury.

Koresponduje przy tym z ideą akademii otwartej, przejmuje zdobywcze i w nowej odstonie kontynuuje założenia projektu e-Kultura.

Rys. 1. Strona startowa portalu Zbrojownia Sztuki

Źródło: (*Zbrojownia*).

W 2013 r. ASP w Gdańsku przekazana została spuścizna po rzeźbiarzu, Rektorze tej Uczelni, prof. Franciszku Duszeńce (1925–2008). Był on m.in. autorem monumentalnych realizacji, takich jak: Pomnik Ofiar Obozu Zagłady w Treblince, Pomnik Obrońców Westerplatte w Gdańsku, Pomnik Poległych Artylerzystów w Toruniu. Zbiór dokumentów, w tym fotografii, trafił do Biblioteki za sprawą żony artysty, malarki Urszuli Ruhnke-Duszeńko (1922–2014). Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych na ASP w Gdańsku została zawarta 13 grudnia 2013 r. Jeden z punktów stanowi zapis, iż Nabywca, w tym przypadku Akademia, zobowiązuje się do uporządkowania spuścizny oraz do jej przechowywania we własnych zbiorach bibliotecznych celem udostępniania. Tak sporządzona umowa pozwala swobodnie dysponować spuścizną. Ma to ogromne znaczenie dla dalszych prac związanych z posiadanymi materiałami. W Bibliotece i Archiwum przechowywana jest także spuścizna po prof. Józefie Wnuk (1911–2000), współzałożycielce Uczelni i redaktorce jej pierwszej monografii. Są to bardzo cenne dokumenty, również fotografie, które dotyczą nie tylko samej prof. J. Wnuk, ale także innych osób związanych z Akademią. Niestety, brak regulacji prawnych powoduje, że zdjęcia i dokumenty są sporadycznie udostępniane na miejscu osobom zainteresowanym. Biblioteka, dysponując spuścizną po małżeństwie Duszeńków, w 2015 r. przystąpiła do realizacji pierwszej części projektu pod nazwą „Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku”, zakładającego opracowanie rysunków i fotografii. O całym projekcie traktują dwa artykuły autorstwa osób zaangażowanych w opracowanie spuścizny: Anny Zelmańskiej-Lipnickiej i Anny

Polańskiej (Zelmańska-Lipnicka, Polańska, 2016; Zelmańska-Lipnicka, 2017). W niniejszym artykule skupię się tylko na opisanu fotografii.

Sam proces przygotowawczy do realizacji projektu okazał się bardzo czasochłonny i wymagający znajomości tematu cyfryzacji. Pracownicy Biblioteki nie mieli doświadczenia w prowadzeniu tego typu prac. Był to pierwszy samodzielnie realizowany projekt, w który zaangażowani byli wszyscy pracownicy Biblioteki: Małgorzata Dąbrowska, A. Polańska, A. Zelmańska-Lipnicka. Wytycznych szukano w publikacjach dotyczących zagadnień cyfrowego opracowania zbiorów (Michałowska, 2012; *Prawne; Katalog*). Ostatecznie zapisowi cyfrowemu poddano 520 zdjęć. Stworzony inwentarz pomógł w usystematyzowaniu zbiorów. Wyodrębniono 8 zespołów tematycznych: *Prace z okresu nauki w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Łodzi i PWSSP w Sopocie; Pomnik Ofiar Obozu Zagłady w Treblince; Pomnik Obrońców Westerplatte w Gdańsku; Pomnik Marii Konopnickiej w Gdańsku; Płaskorzeźba Kopernik na zamku w Malborku; Pomnik Poległych Artylerzystów w Toruniu; Figura Chrystusa do kościoła św. Józefa w Gdyni-Leszczynkach; Rewitalizacja miejsca pamięci narodowej Westerplatte*. Dobrze zachowane fotografie zostały umieszczone w kopertach zapobiegających zakwaszeniu papieru. Proces cyfryzacji zdjęć czarno-białych i kolorowych polegał na zapisie plików master w formacie TIFF bez kompresji, w rozdzielczości 600 dpi, 8-bitowej skali szarości dla fotografii czarno-białych i 24-bitowej skali barwnej dla fotografii kolorowych. Do każdego skanu utworzono metryczkę z metadanymi technicznymi i opisowymi. Wśród metadanych opisowych znalazły się m.in.: sygnatura, autor zdjęcia, temat, wymiary dokumentu, hasła przedmiotowe, data lub daty skrajne opisywanego wydarzenia. Obiekty były skanowane wraz ze wzorcem barwnym. Pliki master zostały skopiowane na dysk zewnętrzny i macierz komputera. Efekty pracy, w postaci obrobionych graficznie kopii w formacie JPG, można oglądać na stronach portalu Biblioteki (rys. 2).

Warto wspomnieć, że realizowany przez Bibliotekę projekt był promowany na portalach społecznościowych, w prasie i radiu. Powstał również film autorstwa A. Zelmańskiej-Lipnickiej przedstawiający sylwetkę prof. F. Duszeńki w kontekście realizowanego projektu (*Digitalizacja*).

Dzięki wsparciu finansowemu z zewnątrz¹ możliwe było stworzenie bazy z plikami master i ich kopiami. Niestety, obecnie takiej możliwości pozbawione jest Archiwum fotografii ASP. Mam nadzieję,

¹ Całkowity koszt projektu wyniósł 32 006,50 zł, w tym dotacja Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego to 24 000 zł, a wkład własny ASP 8006,50 zł.

że w niedalekiej przyszłości kwestia ta zostanie uregulowana i cenne zbiory fotograficzne będą w należyty sposób opracowywane cyfrowo.

The screenshot shows the homepage of a project website. At the top, there is a navigation menu with links: 'Kandydaci', 'Akademia', 'Studenci', 'Doktoranci', 'Wydziały', 'Aktualności', and 'Galeria'. Below the menu is a search bar. The main heading is 'Projekt:'. Underneath, there is a breadcrumb trail: 'Strona główna > Wydziały > Biblioteka ASP > Nauka > Granty > Projekt Duszeńce'. The main content area features a title 'Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku.' followed by a portrait of Franciszek Duszeńce and a detailed text block about the project's goals and funding. Below this is a video player with the same title. Further down, there are two sections: 'Fotografie' and 'Rysunki', each containing a list of image identifiers and their corresponding titles. At the bottom, a small box contains a note about the source of the images.

Strona główna > Wydziały > Biblioteka ASP > Nauka > Granty > Projekt Duszeńce

Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku.

Projekt realizowany był w Bibliotece ASP w ramach programu „Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego” i dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Operatorem Programu był Narodowy Instytut Muzyki i Teatru. Całkowity koszt realizowanego zadania wyniósł 22 000,00 zł, w tym dotacja MNiKw w kwocie 24 000,00 zł oraz wkład własny ASP w kwocie 8 000,00 zł. Okres realizacji projektu: 04.02.2019–31.12.2019.

Przedmiotem zadania była digitalizacja i inwentaryzacja dorobku technicznego prof. Franciszka Duszeńce, przekazanego w 2013 r. Uczelni przez żonę profesora – Panią Urszulę Ruznicę-Duszeńce. Zrealizowano 330 fotografii stanowiących dokumentację dorobku rzeźbiarskiego profesora oraz 1000 rysunków przedstawiających projekty pomników i innych różnorodnych realizacji rzeźbiarskich artysty.

Władztwem autorskich praw majątkowych prezentowanego zbioru jest Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce

Fotografie

- UA/1 Prace z zakresu nauki w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Łodzi i PRSPP w Sopocie
- UA/2 Pomnik Ofiar Obrozu Żagielny w Trzebnicy
- UA/3 Pomnik Bohaterów Westerplatte w Gdańsku
- UA/4 Pomnik Marii Różankowskiej w Gdańsku
- UA/5 Plakietka Kopernik na zamku w Malborku
- UA/6 Pomnik Polichich Artystów w Toruniu
- UA/7 Figura Chrystusa do kościoła św. Józefa w Gdyni-Leśniczówkach
- UA/8 Rewitalizacja miejsca pamięci narodowej Westerplatte

Rysunki

- UR/1 Pomnik Ofiar Obrozu Żagielny w Trzebnicy
- UR/2 Pomnik Bohaterów Westerplatte i Cmentarz Poległych Bohotców Westerplatte
- UR/3 Tematyka makro
- UR/4 Pomnik Polichich Artystów w Toruniu
- UR/5 Struktury
- UR/6 Meksyk
- UR/7 Mikołaj Kopernik
- UR/8 Maria Skłodowska-Curie
- UR/9 Włodzisław Lwin
- UR/10 Maryjnydła
- UR/11 Cmentarz Koszeliński w Gdańsku, Kwiaty Zdobniczy All
- UR/12 Kółko założenia pomnikowe
- UR/13 Tematyka muzyczna
- UR/14 Projekty różne ideologiczne

Rysunki wyodrębnione ze Spuścizny Franciszka Duszeńce i digitalizowane przez projekt Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku – pobierz plik

Rys. 2. Strona startowa projektu „Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku”, na portalu Biblioteki ASP w Gdańsku

Źródło: *(Digitalizacja).*

W efekcie rozważań na temat sposobu udostępniania, a także promocji zdjęć oraz tworzonych przez pracowników Biblioteki i Archiwum biogramów osób związanych z Uczelnią, od kwietnia 2017 r. realizowany jest projekt „Kartka z kalendarza” (*Kartka*). W założeniu ma on przywoływać daty ważne w historii Uczelni oraz sylwetki osób z nią związanych. Wszystko odbywa się za pomocą strony internetowej – na karcie głównej, w *Aktualnościach* znajduje się informacja o *Kartce z kalendarza* na dany dzień. Następnie wiadomość zostaje przekierowana na strony wspomnianego już portalu Zbrojownia Sztuki. Tam można prześledzić historię wszystkich zrealizowanych kartek. Każda *Kartka z kalendarza*, oprócz podstawowych treści, linków do innych portali prezentujących ciekawe informacje, zawiera materiał ikonograficzny ASP, przede wszystkim zdjęcia z Archiwum fotografii ASP. Dzięki temu możliwe jest pokazanie cyfrowych wersji zdjęć do tej pory przechowywanych w Archiwum. Jest to jedna z propozycji na portalu Zbrojownia Sztuki, wykorzystująca zasób cyfrowy Uczelni. Oczywiście przed zaprezentowaniem galerii autor *Kartki z kalendarza* dokonuje selekcji zdjęć, by pokazać to, co w jego subiektywnym odczuciu jest godne uwagi (rys. 3).

Wystawy
Kartka z kalendarza
Galerie
Alma Mater
Osoby
Filoteka
Publikacje
Projekty

← Kartka z kalendarza

(ur. 19.08.1925 w Drzonowie, zm. 10.09.2016 w Sopocie). Architekt, pedagog, w l. 1950–1956 pracował w PWSSP w Gdańsku (obecnie ASP). Dwukrotnie pełnił funkcje dziekana: Wydział Projektowania Plastycznego (1971–1978), Wydział Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego (1980–1984). Autor projektu rozbudowy PWSSP w Gdańsku.

Profesor Adam Haupt wspomina:

Miasto Gdańsk, wprowadzając naszą uczelnię ze Sopotu w swoje mury uhonorowało ją wyjątkowo, dając jej stałą siedzibę Wielką Zbrojownię [...]. Dla tego pomnika należało dobrać sobie skrytka. Pierwszym zadaniem Prof. Semka podjęty się je rozwiązać i rozwiązał. Jego propozycja, na wokół twórczości i nowatorstwa, budząca rzecz jasna nie mało kontrowersji, jako że odbiegała od konwencji dotychczas powszechnie panującej nawiązownością stylów historycznych, stała się ostatecznie ważkim przyczynkiem do teoretycznej dyskusji prowadzonej na temat rewaloryzacji miejskich zespołów historycznych.

(Teczka osobowa Ryszarda Semki, Archiwum ASP w Gdańsku)

90 urodziny prof. Ryszarda Semki

Wernisaz i wystawa prezentująca twórczość prof. Ryszarda Semki (ASP w Gdańsku, 12.01.2009)

29 stycznia 2009 roku odbyła się w ASP w Gdańsku sesja naukowa poświęcona twórczości prof. Ryszarda Semki.

Ważnym w niej udział miały historycy sztuki, związani z Akademią, Jacek Friedrich „Twórczość Ryszarda Semki na tle architektury gdańskiej po 1945 roku” oraz Hubert Bilewicz „Transgresje modernizmu. Architektura nowego skrzydła PWSSP w Gdańsku”.

Oprac. merytoryczne Anna Polańska

Koordinacja projektu Anna Polańska

Projekt graficzny: Mikołaj Kubik / Realizacja: Marzena Świdwińska

Rys. 3. Przykład jednej z *Kartek z kalendarza* umieszczonych na portalu Zbrojownia Sztuki

Źródło: (*Kartka*).

Dzięki procesowi cyfryzacji fotografii chronimy zbiory, a poprzez udostępnianie ich w internecie docieramy z naszym dziedzictwem do szerszego grona odbiorców. Przywołujemy pamięć, dajemy możliwość poznania, przybliżamy to, co przez wiele lat miało tylko formę analogowej dokumentacji archiwalnej. Tworzymy, jak to ujął Stanisław Krawczyk (2012), historię cyfrową. Powstaje ona w dużej mierze dzięki bazom danych, które wymuszają rozwiązania zapobiegające ich utracie. Cele, do jakich wykorzystujemy zbiory fotograficzne ASP, to zachowanie dziedzictwa, ochrona, edukowanie oraz działania kulturotwórcze. Biblioteka i Archiwum biorą udział w powszechnej cyfryzacji. Według Marcina Wilkowskiego, stosując remediację, czyli „przenoszenie treści analogowych, historycznych nośników informacji na formę cyfrową” (Wilkowski, 2011), „produkujemy” materiały w postaci plików master, których kopie są remiksowane – przetwarzane, i z których powstają kolejne pliki. Ostatnia dekada dowodzi, jak bardzo wzrosła świadomość pracowników Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku w kwestii posiadanych zbiorów fotograficznych. Rolą Biblioteki i Archiwum jest ochrona kolekcji fotograficznych, jednocześnie ochrona dziedzictwa i stwarzanie możliwości dotarcia do zbiorów. Ponownie odwołam się do R.W. Kluszczyńskiego: „Dominantą strategii archiwum są informacje, dane (audio)wizualne, zgromadzone, zorganizowane i udostępnione odbiorcom” (Kluszczyński 2010, s. 236).

W Bibliotece i Archiwum szkoły artystycznej w sposób szczególnie traktuje się dzieło sztuki, dzieło muzealne, dzieło będące wizualizacją myśli i emocji twórcy. Gromadząc fotografie, a następnie udostępniając je np. w internecie, podejmowany jest dialog – interakcja. Zagadnienie interakcji w kontekście sztuki opisuje również R.W. Kluszczyński (2010). Sądzę, że można zastosować ten termin do archiwum tworzonego nie przez artystę, ale przez bibliotekarza, który, opracowując bazy danych, zamieszczając je w internecie, wyzwała interakcję. Dla R.W. Kluszczyńskiego: „Interakcja przybiera w przypadku archiwum formę eksploracji zasobów przedstawionej kolekcji, eksploracji odbywającej się z użyciem przedstawionej mapy oraz narzędzi dostarczonych w ramach dyspozytywu pracy” (Kluszczyński, 2010, s. 236).

Rozpoczęty przez pracowników Biblioteki prawie 10 lat temu proces ochrony dzieł fotograficznych poprzez ich cyfryzację uruchomił mechanizmy wymagające znajomości nowych technologii, podążania za nowymi formami prezentacji zbiorów oraz wychodzenia naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa informacyjnego. To wszystko spowodowało zmianę myślenia o tym, jak udostępniać zbiory Biblioteki i Archiwum ASP w Gdańsku. Na koniec przywołam słowa Wojciecha

J. Burszty, który, moim zdaniem, trafnie podsumował potrzebę uczestniczenia społeczeństwa w obecnej kulturze cyfrowej i miejsce, jakie zajmują instytucje, w tym biblioteki: „Kultura to coraz częściej sfera wyborów czynionych poza jakimikolwiek układami społecznymi, nie tyle kultura identyfikowana z instytucjami, ile raczej z dostępnymi treściami, które towarzyszą ludziom 24 godziny na dobę” (Burszta, 2010, s. 143). Biblioteka i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, udostępniając swoje zasoby cyfrowe w internecie, przekazuje treści będące wynikiem obserwacji i analizy oczekiwań społeczeństwa XXI w. Udostępniając obraz w sieci, jednocześnie dbamy o rzetelne przekazanie jego zawartości rzeczowej.

Literatura

- Burszta, W.J. (2010). Opisać rewolucję. W: M. Filiciak, M. Danielewicz, M. Halawa, P. Mazurek, A. Nowotny, *Młodzi media. Nowe media a uczestnictwo w kulturze. Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną SWPS* (s. 141–143). Pobrane z: <http://bi.gazeta.pl/im/6/7600/m7600446.pdf> (20.09.2017).
- Digitalizacja i ewidencja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece ASP w Gdańsku. Pobrane z: http://asp.gda.pl/pl/projekt_digitalizacja (20.09.2017).
- Dublin Core. Pobrane z: <http://dublincore.org/> (14.03.2017).
- Giziński, P. (2014). *Zespół fotografii z Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku*. Gdańsk: Biblioteka i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, [b.s.], mps.
- Kamińska, E. (red.). (2014). *Prawne aspekty digitalizacji i udostępniania zbiorów muzealnych przez Internet*. Warszawa: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.
- Kartka z kalendarza. Pobrane z: <http://zbrojowniasztuki.pl/kartka-z-kalendarza> (20.09.2017).
- Katalog Dobrych Praktyk Digitalizacji materiałów archiwalnych. Pobrane z: <http://www.nina.gov.pl/media/43762/katalog-praktyk-i-standard%C3%B3w-digitalizacji-materia%C5%82%C3%B3w-archiwalnych.pdf> (15.03.2017).
- Kluszczyński, R.W. (2010). *Sztuka interaktywna. Od dzieła – instrumentu do interaktywnego spektaklu*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Krawczyk, S. (2012). Cyfrowe podejścia do przeszłości. W: *Historia i media*. Pobrane z: <http://historiaimedia.org/2012/07/17/cyfrowe-podejscia-do-przeszlosci/index.html> (20.09.2017).

- Michałowska, J. (2012). *Opracowanie dokumentacji aktowej*. Warszawa: Ośrodek KARTA. Pobrane z: http://archiwa.org/as/as_img/uploaded/12.Archiwa_spoleczne_podrecznik_Michalowska.pdf (15.03.2017).
- Miller, M., Wornbard, M. (2009). Fotografie w zbiorach cyfrowych. Problemy z opracowaniem formalnym i rzeczowym na przykładzie Biblioteki Cyfrowej Politechniki Warszawskiej. *Przegląd Biblioteczny*, (2), 201–218. Pobrane z: <http://bcpw.bg.pw.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=3727&from=pubindex&dirids=1&lp=343> (7.04.2018).
- Patela, R., Piwko-Łętek, A., Sadlik, O. (2014). Kurator danych cyfrowych – nowe stanowisko w bibliotece naukowej. *Biuletyn EBIB*, (9), 1–12. Pobrane z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/307/478> (2.02.2017).
- Pomorska Biblioteka Cyfrowa. Pobrane z: <http://pbc.gda.pl/dlibra> (20.09.2017).
- Radwański, A. (2014). Konteksty długoterminowej archiwizacji. *Biuletyn EBIB*, (9), 1–5. Pobrane z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/304/472> (20.09.2017).
- Raport o digitalizacji dóbr kultury. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2009). Pobrane z: <http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportDigitalizacja/Program%20digitalizacji%202009-2020.pdf> (2.02.2017).
- Wilkowski, M. (2011). Ciemne strony digitalizacji: Doing Media History in 2050. W: *Historia i media*. Pobrane z: <http://historiaimedia.org/2011/11/03/ciemne-strony-digitalizacji-doing-media-history-in-2050/index.html> (20.09.2017).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (1994). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, 24, poz. 83.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych (2015). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 1639.
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (1983). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, 38, poz. 173, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (1997). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, 85, poz. 539, z późn. zm.
- Zbrojownia Sztuki. Pobrane z: <http://zbrojowniasztuki.pl/> (20.09.2017).
- Zelmańska-Lipnicka, A., Polańska, A. (2016). Wyzwania związane z ewidencją, digitalizacją i opracowaniem spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce przechowywanej w Bibliotece Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. W: Czyrek J., Górna B. (red.), *Nowe projekty, cenne inicjatywy i ciekawe przedsięwzięcia bibliotek naukowych. VIII Konferencja Naukowa Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich* (s. 27–38). Wrocław: Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich. Pobrane z: http://www.dbc.wroc.pl/Content/35893/nowe_projekty_cenne_inicjatywy.pdf (20.09.2017).

Zelmańska-Lipnicka, A. (2017). Ewidencja i digitalizacja spuścizny po artyście rzeźbiarzu Franciszku Duszeńce w Bibliotece Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. *Toruńskie Studia Bibliologiczne*, (1), 55–68. Pobrane z: <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/TSB/article/view/TSB.2017.003> (20.09.2017).

Tekst w wersji poprawionej wpłynął do redakcji 11 kwietnia 2018 r.

Anna Polańska

Library and Archive
The Academy of Fine Arts in Gdańsk
The Institute of the History of Art
The University of Gdańsk
e-mail: anna.polanska@asp.gda.pl

**Collections of photography housed in the Library
and Archive of the Academy of Fine Arts in Gdańsk –
history of cases associated with the protection
and the processing of digital copies
and the making available of said copies on the internet**

Abstract: The collections of the Library and the Archive of the Academy of Fine Arts in Gdańsk feature *inter alia* the collections of photography, both in the digital and in the analogue forms. Due to the nature of the collections which refer to the history of the school, including the most recent history, we may classify them as a part of cultural heritage. These valuable resources require protection accompanied by the respect of the right of making them accessible. One of the forms of the protection of analogue collections has to do with the making of digital archives of photographs, due to which databases are established, and these in turn also require security, management and the development of appropriate descriptions. The activities of the employees of the Library and the Archive of the Academy of Fine Arts in Gdańsk for the protection of the photographic collections which are presented in the article are supposed to demonstrate how the results of the process of the digitalisation of photographs may be used and how to reach a wider group of recipients by means of the internet.

Keywords: The Armoury of Art. Cultural heritage. Digitalisation. Libraries of artistic schools. Master files. Metadata. The photographic Archive of the Academy of Fine Arts. Photographical collections. Protection of library collections